

СИЛАБУС КУРСУ
ПЕДАГОГІКА ТА ПСИХОЛОГІЯ

Освітній ступінь «Бакалавр».
Спеціальність 025 «Музичне мистецтво».
Освітньо-професійна програма «Мистецтво співу».
Мова викладання: українська.
Обсяг дисципліни: 6 кредитів.
Кількість годин: 180.
Рік навчання: 1-й.
Програма навчання: обов'язкова.
Керівник курсу: Дідук Інна Анатоліївна, кандидат психологічних наук.
Контактна інформація: 097-658-58-84, anpalich@ukr.net

Пререквізіти дисципліни: «Історія України», «Основи філософських знань».

Прореквізити дисципліни: «Методика викладання фахових дисциплін», «Музична педагогіка», «Педагогічна практика».

Призначення дисципліни

«Педагогіка та психологія» належить до циклу професійної підготовки. Вона спрямована на:

- розвиток у здобувачів вищої освіти наукових (психолого-педагогічних) уявлень про унікальність та складність процесу соціалізації та розвитку особистості;
- забезпечення професійної підготовки майбутнього викладача мистецького закладу з врахуванням соціальних та освітніх трансформацій;
- осмислення становлення вітчизняної психолого-педагогічної думки у європейському та світовому контексті.

Мета психологічної складової курсу - вивчення психіки людини та її загальних закономірностей; етапів розвитку і методів психології як науки; психічних процесів (пізнавальних, вольових, емоційних); психічних станів та властивостей. Важливе місце в навчальній дисципліні «Психологія» приділяється віковим особливостям розвитку дітей та проблемі розвитку музичних здібностей у дітей.

Метою педагогічної складової курсу є формування професійної компетентності й особистості майбутнього фахівця, зокрема його наставляння на готовність до педагогічної діяльності, а також розвиток педагогічної культури, спрямованої на увиразнення інтелектуальних особливостей і творчого потенціалу. У дисципліні «Педагогіка» розглядаються питання процесу навчання, змісту освіти, методів, засобів, форм організації навчання та навчального контролю. Розкриваються також наукові основи процесу виховання (сутність, закономірності, принципи, зміст, методи, засоби та форми організації виховання), та її ціннісного компоненту. Важливе місце в навчальній дисципліні «Педагогіка» відводиться вивченю практик вітчизняного та світового освітнього простору, особливостям мистецької освіти.

Навички soft skills:

- Здатність до саморозвитку (участь у відкритих онлайн-курсах);
- Навички самоорганізації;

- Презентаційні навички;
- Емоційний інтелект та емпатія.

Обов'язковою умовою є вільне володіння державною мовою (усно і письмово).

Під час вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка та психологія» всі студенти зобов'язані неухильно дотримуватися Положення про академічну добросередовищність здобувачів вищої освіти КЗВО КОР «Академія мистецтв імені Павла Чубинського».

Зміст і структура навчальної дисципліни.

Навчальний курс розкривається у двох організаційних модулях «Загальна психологія» та «Загальна педагогіка». Організаційні модулі складається зі змістових модулів: «Загальна психологія», «Психічні процеси», «Психологія індивідуальності та розвитку», «Загальна педагогіка», «Теорія навчання і виховання», «Педагогічна майстерність та шляхи її формування».

У структурі навчальної дисципліни лекційні заняття поєднуються з семінарськими та лабораторними. Передбачені консультації, самостійне опрацювання навчального матеріалу, робота з науково-методичною літературою, виконання презентацій, доповідей, есе та рефератів. Доожної теми пропонуються самостійні та тестові завдання. Під час проведення семінарських заняттях використовуються активні та інтерактивні методи навчання. На лабораторних заняттях опрацьовуються діагностичні методи. Дисципліна передбачає використання особистісно-орієнтованого підходу навчання. Навчальний матеріал викладено в електронному курсі на платформі Moodle.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль I. Загальна психологія.

Змістовий модуль 1. Психологія як наука.

Тема 1. Предмет психології як науки, її завдання. Вікова психологія: основні поняття.

Тема 2. Структура психології та місце психології серед сучасних наук.

Тема 3. Поняття про психіку. Свідомість та самосвідомість особистості.

Тема 4. Становлення психології як науки та етапи її розвитку. Основні напрямки психології.

Тема 5. Розвиток сучасної вітчизняної психології.

Тема 6. Методи психологічних досліджень.

Змістовий модуль 2. Когнітивна та емоційно-вольова сфери особистості.

Тема 7. Психологія особистості: загальна характеристика. Основні теорії та концепції психології особистості

Тема 8. Увага як форма організації психічної діяльності.

Тема 9. Відчуття та сприймання як початкові рівні пізнання

Тема 10. Пам'ять та закономірності запам'ятування.

Тема 11. Мислення та уява як психологічні процеси в умовах діяльності особистості.

Тема 12. Емоційно-вольові процеси. Психічні стани: страх, стрес та прокрастинація.

Змістовий модуль 3. Психологія індивідуальності.

Тема 13. Темперамент та локус контролю. Характер та акцентуації особистості.

Тема 14. Самооцінка як психологічна компетенція.

Тема 15. Рівні розвитку здібностей. Музичні здібності.

Модуль II. Загальна педагогіка.

Змістовий модуль 1. Загальна педагогіка.

Тема 1. Педагогіка як наука. Предмет, завдання і функції педагогіки.

Тема 2. Світовий освітній процес.

Тема 3. Історія педагогічних знань. Історія педагогіки України.

Тема 4. Педагогічні методи дослідження. Соціометрія.

Змістовий модуль 2. Теорія навчання і виховання.

Тема 5. Дидактичні аспекти змісту та форм навчання. Принципи навчання

Тема 6. Форми організації навчання.

Тема 7. Урок як основна форма організації навчання.

Тема 8. Методи і засоби навчання. Інноваційні педагогічні технології навчання.

Тема 9. Аналіз і оцінка навчальної діяльності.

Тема 10. Теорія виховання. Методи виховання.

Тема 11. Основні напрямки виховання в сучасних умовах. Виховання на цінностях.

Змістовий модуль 3. Педагогічна майстерність та шляхи її формування.

Тема 12. Поняття педагогічної майстерності.

Тема 13. Спілкування як основа професійної діяльності педагога.

Тема 14. Моделі спілкування педагога з учнями. Педагогічна техніка вчителя.

Тема 15. Арт-педагогіка.

Контрольний модуль.

Методи та форми навчання

Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності: за джерелом передачі і сприймання навчальної інформації (словесні, наочні, практичні); за логікою передачі і сприймання навчальної інформації (індуктивні, дедуктивні); за ступенем самостійності мислення (репродуктивні, продуктивні); за ступенем керування навчальною діяльністю (під керівництвом учителя, самостійна робота).

Методи стимулювання і мотивації учіння: пізнавальні ігри, проблемні дискусії.

Методи контролю і самоконтролю: написання повідомлень, відгуків, доповідей та рефератів; створення презентацій; виконання творчих (ментальна карта) та тестових завдань (навчальних та контрольних).

Основними формами проведення навчальних занять є лекції (лекції-бесіда, лекція-діалог, інтерактивна лекція з використанням мультимедійних презентацій; вступна; тематична; оглядова; інформаційна; підсумкова; комплексна; лекція-зустріч), семінарські заняття та самостійна робота студентів.

Ініціативне самонавчання, що передбачає самостійну роботу на основі підручників, посібників, конспектів, методичних порад, курсів неформальної освіти, інтернет-ресурсів, освітньої платформи Moodle.

Передбачена онлайн-форма навчання через застосунки Google Meet та Zoom, платформу Moodle, додатки для дзвінків і обміну повідомленнями Вайбер та Телеграм.

Політика навчальної дисципліни

Академічне середовище характеризується як дружнє, творче та відкрите до конструктивної критики.

Політика щодо відвідування:

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що студенти відвідують всі заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Починаючи з другого заняття, на кому студент був

відсутній без поважних причин, він зобов'язаний його відпрацювати.

За об'єктивних причин заняття за погодженням адміністрації можуть відбуватися в онлайн-формі.

Політика щодо дедлайнів і перескладання:

Роботи, які подаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.

Перескладання модулів відбувається із дозволу навчальної частини за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, переїзд, участь у конкурсах).

Політика щодо академічної доброчесності:

Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Письмові роботи повинні виконуватися відповідно до визначених вимог та мати коректні посилання на використану інформацію. Усі письмові роботи перевіряються на наявність plagiatu і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%.

Політика саморозвитку (вибіркові види діяльності):

Проходження масових відкритих онлайн-курсів на платформах Prometheus («Психологія стресу та способи боротьби з ним», «Навчаймося вчитись: Потужні розумові інструменти для опанування складних предметів» https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:Prometheus+LHTL101+2018_T3/about), edEra, («Колошкільне дитинознавство зі Світланою Ройз», (<https://www.ed-era.com/children-ua/>), Зрозуміло! («У безпеці», <https://zrozumilo.in.ua/search-courses/>). Це дає можливість отримати до 10 балів. При цьому враховувалося, щоб знання та навички, що формуються під час проходження певного онлайн-курсу мали зв'язок з очікуваними навчальними результатами даної дисципліни.

Читання літератури з популярної психологічної літератури та створення презентації.

Участь у семінарах, студентських науково-практичних конференціях.

Політика щодо контролю навчальних досягнень:

Протягом навчання використовується система кредитно-модульного контролю. До структури модуля дисципліни входять:

- аудиторна робота студента (сервіси онлайн-зв'язку);
- робота на електронному курсі Moodle;
- самостійна робота студента (доповіді, повідомлення, реферати);
- виконання практичних завдань (ментальні карти, таблиці);
- навчальні та підсумкові тести;
- ситуативні задачі;
- модульна контрольна робота.

Постійно здійснюється поточний контроль, в кінці модулю - підсумковий (модульний) контроль, у кінці 1 семестру - залік. На семінарських/практичних заняттях кожен студент із певної навчальної теми виконує індивідуальні завдання.

Закінчується дисципліна **екзаменом**.

Політика оцінювання:

Система оцінювання:

- усне та письмове опитування;
- результати практичних завдань;
- результати тестових завдань;

- захист презентацій, доповідей, повідомлень, рефератів;
- вибіркові види діяльності (участь у конференціях, курси)
- модульна контрольна;
- екзамен.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Передбачено формативне та сумативне оцінювання. Протягом навчання постійно здійснюється **поточний контроль**, в кінці кожного модуля - **підсумковий (модульний) контроль**. Дисципліна завершується **екзаменом**.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль 1

Змістовний модуль 1					
T.1	T.2	T.3	T.4	МК	Разом
T	C.p.	Есе	C.з.		
5	5	5	5	5	25

Змістовний модуль 2

T.5	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	T.11	МК	Разом
C.p.	T	C.p.	T	T	T	C.p.		
5	5	5	5	5	5	5	5	40

Змістовний модуль 3

T.12	T.13	T.14	T.15	МК	Разом
У.о	C.p.	C.p	C.p		
5	5	5	5	5	25

Модуль 2

Змістовний модуль 1					
T.1	T.2	T.3	T.4	МК	Разом
T	C.з	У.о.	C.p		
5	5	5	5	5	25

Змістовний модуль 2

T.5	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	T.11	МК	Разом
T	C.p.	T	C.p	T	C.p	T		
5	5	5	5	5	5	5	5	40

Змістовний модуль 3

T.12	T.13	T.14	T.15	МК	Разом
Есе	C.p	T	T		
5	5	5	5	5	25

Т (тест)

Семінар

Есе

У.о. (усне опитування)

С.р. (самостійна робота)

Мод. контроль (модульний контроль)

Залік-1

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Самостійна робота	7	35	5	25
Семінарське заняття	1	5	1	5
Усне опитування	1	5	1	5
Тестування	5	25	7	35
Есе	1	5	1	5
Модульний контроль	3	15	3	15
Залік	1	10	-	-
Екзамен	-	-	1	10

Мінімальний і максимальний рівень оцінювання щодо отримання «атестації» за навчальною дисципліною складає 60 і 100 балів.

Оцінювання якості знань студентів здійснюється за такими критеріями:

- систематичність та активність роботи студента;
- виконанням модульних завдань;
- рівень засвоєння знань програмового матеріалу.

На семінарських заняттях кожен студент із навчальної теми виконує індивідуальні завдання.

Шкала оцінювання

Оцінка за національною шкалою		ECTS	Сума балів
5	«відмінно»	A	90-100
4	«добре»	B	82-89
		C	74-81
3	«задовільно»	D	64-73
		E	60-63
2	«незадовільно» з можливістю повторного складання	FX	35-59
	«незадовільно» з обов'язковим повторним курсом	F	1-34

Здобувачам вищої освіти, які мають семестровий рейтинговий бал із дисципліни 90-100, може бути виставлена підсумкова оцінка за національною шкалою «відмінно», за шкалою ЄКТС - А.

Студенти, семестровий рейтинговий бал яких становить 60 і більше балів, допускаються до іспиту. Екзамен проводиться за билетами. Кожен билет включає два питання з різних змістових модулів (загальних основ педагогіки та психології).

Під час дистанційного навчання екзамен проводиться у формі тестування на електронному курсі Moodle.

Рекомендована література:

Основна література:

1.   Москалець В. П. Загальна психологія : підручник. / В. П. Москалець. – К. Ліра–К.; 2020. - 564 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk/sk814182%20.pdf>
2.   Дуткевич Т.М. Загальна психологія. Теоретичний курс. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 388 с.
3.   Ільїна Н.М. Психологія творчості та обдарованості. - Суми: Університетська книга, 2020. - 227 с.
4.   Максименко С. Д. Загальна психологія: Навч. посіб. Видання 3-є, перероблене та доповнене. - К.: Центр навчальної літератури, 2017. - 272 с.
5.   Варій М. Й. Загальна психологія.: підр. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. Й. Варій - [3-те вид.]. – К.: Центр учебової літератури, 2009. – 1007 с.
6.   Павелків Р.В. Загальна психологія. Підручник. - К.: Кондор, 2009. - 576с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/77227-13-zavdannya-suchasno-psiholog.html>
7.   Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: Навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. – К.: Каравела, 2020. – 418 с.
8.   Основи психології та міжособове спілкування: навчальний посібник (ВНЗ І-ІІІ р. а.) / Л.В. Засекіна, Т.В. Паstryк. – В-во: «Медицина», 2018.
9.   Вікова психологія: Хрестоматія : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова ; упоряд. Л. В. Долинська, Т. М. Лисянська, Л. М. Ширяєва. - Київ : Каравела, 2014. - 487 с.

Допоміжна література:

1.   Загальна психологія: Хрестоматія: Навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук. - К.: Каравела, 2008. – С.554-639.
2.   Дрозденко К. С. Загальна психологія в таблицях і схемах: Навч. посібник / К.С.Дрозденко. – К. : Професіонал, 2004. - 304 с.
3.   Корольчук М. С. Психологія: Схеми, опорні конспекти, методики: навч. посіб./ за заг. ред. М.С.Корольчука. /М.С.Корольчук. - К. : Ельга; Ніка-Центр, 2009. - 320 с.
4.   Копець Л. В. Психологія особистості: Навч. Посіб./ Л. В. Копець - К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. - 460 с.
5.   Основи психології / За ред. О.В.Киричука, В.А.Роменця. - Вид. 4-е.- К., 1999. – 246 с.
6.   Титаренко Т.М. Сучасна психологія особистості. - К.: Марич, 2009. - 232 с. (серія «Психологічний інструментарій»).
7.   Психологія та педагогіка. Зб. міні-кейсів / [Л. А. Колесініченко, М. І. Радченко, В. В. Сгадова та ін.] ; за заг. ред. Л. А. Колесніченко. - К. : КНЕУ, 2010. – 362 с.

Книги з популярної психології для самостійного опрацювання:

- Пол Клейнман Психологія 101. Факти, теорія, статистика, тести й таке інше; Психологія. Люди, концепції, експерименти

- Ерік Берн Ігри, в які грають люди.
- Алан піз Мова жестів.
- Юлія Гіпенрейтер Особистість та її формування.
- Кові Стівен Р. 7 навичок високоефективних людей. Потужні інструменти розвитку особистості.
- Еріх Фром Втеча від свободи; Мистецтво любові.
- Дейл Карнегі Як перестати турбуватися і почати жити.
- Віктор Франк Людина в пошуках справжнього сенсу; Лікар та душа. Основи логотерапії.
- Д.Мюрієл та Д.Дороті Народжені вигравати.
- Джон Грей Жінки з Венери, чоловіки з Марсу.
- О.Сергєєва, В. Тарасов Як підняти самооцінку і стати впевненим у собі.
- Б.Трейсі Зроби це зараз.
- Д.Рока Мозок: інструкція про використання.
- Наука за 30 секунд. Психологія. 50 найвизначніших психологічних теорій, які можна пояснити за півхвилини / пер. з англ. К.Дем'янчук. – Київ : Форс Україна, 2020. – 160 с.
- Б'юzen Т. Мапа думок. Докладний посібник із вивчення і застосування найпотужнішого інструмента мислення у світі : Тоні Б'юzen ; переклад з англ. Олени Замовської. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. – 224

Онлайн-курси та ресурсні матеріали:

1. Посібник «Твоя Сила. Практикум для дітей та підлітків» [Світлана Ройз] (<https://drive.google.com/file/d/1uuz5V8qJyaGHp6znC4l1hcbFvkWMKP6/view?usp=sharing>)
2. Посібник «Стресостійке дитинознавство» [Світлана Ройз] (https://drive.google.com/file/d/1GqN1EfJxqlLtyORDcqmxBQ0j2H9_PmP6/view?usp=sharing)
3. Ресурсна скриня [Світлана Ройз] (https://drive.google.com/file/d/1fnhrRd6l7Tdu_a07ttZbcOxSI-cMc1_M/view?usp=sharing)
4. Анімоване пояснення стресу дітям і дорослим [NATAL Israel] (<https://www.youtube.com/watch?v=vsUrU8yjXu0>)
5. Техніка терапевтичного теппінгу для стабілізації психоемоційного стану [Self Help for Trauma] (<https://www.youtube.com/watch?v=UDI1cEG9664>)
6. Протидія та попередження булінгу (цькуванню) в закладах освіти [Prometheus] (https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:MON+AB101+2019_T2/about)
7. Безпека дитини - відповідальність кожного дорослого [Центр гідності дитини УКУ, запис в групи відбувається періодично] (<https://online.ucu.edu.ua/courses/course-v1:UCU+EC6+2022/about>)
8. Серія вебінарів для освітян «Спільно для вчителів» про самопідтримку та допомогу дітям у навченні під час війни [«Навчай для України», «Простір Толерантності»] (<https://www.youtube.com/playlist?list=PLxHIykyO7ftYUNu6AhW4Nbkm1sLi4C6w>)
9. Серія вебінарів на теми втрати, горювання, стратегій підтримки, самодопомоги, тощо [Національна психологічна асоціація за сприяння ПРООН] (<https://www.youtube.com/playlist?list=PL0-qYICkWMvfoEvlQGXFQFN8sOU-0yt3e>)
10. Вебінар «Перша психологічна допомога» [Центр здоров'я та розвитку «Коло сім'ї», спікерка: Галина Нетлюх]» (<https://youtu.be/BCizv3B3PYQ>)
11. Серія коротких відеоуроків «Навчаємось мінній безпеці» [UNICEF Ukraine] (<https://www.youtube.com/playlist?list=PLJ2-31j4oXT7YNWjqt5fV70BK3pq5pW->)

12. Сміливі навчати. Онлайн-курс про вчителювання у час кризи [EdEra, "Навчай для України"] (<https://study.ed-era.com/uk/courses/course/1762>)
13. Психологічна безпека дорослих і дітей під час повітряної тривоги у школі [Zrozumilo!] (<https://courses.zrozumilo.in.ua/courses/course-v1:EEF+EEF-029+sept2022/about>)
14. Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій [Інститут модернізації змісту освіти] (<https://hryoutest.in.ua/courses/programa-pidvishchennya-kvalifikaciji-psihologichnoji-pidtrimki-dlya-osvityan-ta-batkiv>)
15. Техніки для плекання психологічної стійкості [Український інститут когнітивно-поведінкової терапії] (https://i-cbt.org.ua/resilience-academy/?fbclid=IwAR23osPwNJg7c8Dr7KAGeanb65UcdY2jL-HvJFwA5qSeE_Ak3f8TzEP9nIg)
16. Телеграм-канал «Дитячі історії у недитячий час» про те, як пояснити дітям події в країні (https://t.me/dytyachi_istorii)
17. Методичний посібник для педагогів «Психосоціальна підтримка в кризовій ситуації» [Сергій Богданов, Оксана Залеська] (<https://drive.google.com/file/d/1943on4Oo873rhyzPSTmtZO3MbAiTviNy/view?usp=share>)

